

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ - ΟΔΗΓΟΣ
ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
Τμήμα Επιστημών Διατροφής & Διαιτολογίας ΕΛ.ΜΕ.ΠΑ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Η πτυχιακή εργασία αποτελεί προϋπόθεση για τη λήψη του πτυχίου και η εκπόνησή της βοηθά το σπουδαστή να κατανοήσει τη σημαντικότητα της σύνδεσης της επιστημονικής έρευνας με τη διατροφική πρακτική και να αποκτήσει γνώσεις και εμπειρία:

- A) Στην ανεύρεση, διατύπωση και τεκμηρίωση της σημαντικότητας ενός προβλήματος που έχει άμεση σχέση με την επιστήμη της Διατροφής.
- B) Στη διερεύνηση και παρουσίαση του προβλήματος με την ανασκόπηση της σχετικής με το θέμα πρόσφατης βιβλιογραφίας. Επειδή η διαθέσιμη βιβλιογραφία είναι κατά το μεγαλύτερο μέρος στην Αγγλική γλώσσα, οι σπουδαστές πρέπει να είναι σε θέση να διαβάζουν επιστημονικά άρθρα στην Αγγλική, κατανοώντας, τουλάχιστον, τα κύρια σημεία κάθε άρθρου.
- Γ) Στο σχεδιασμό και τη διεξαγωγή μιας κριτικής ερευνητικής ανασκόπησης και μιας επιστημονικής έρευνας.
- Δ) Στη συγγραφή και παρουσίαση μιας ολοκληρωμένης επιστημονικής εργασίας, που να συμβάλλει στην επιστημονική γνώση και πιθανώς, να προτείνει λύσεις στο παραπάνω πρόβλημα.

2. ΒΑΣΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

2.1 Προϋποθέσεις για ανάθεση πτυχιακής εργασίας

Η ανάθεση της πτυχιακής εργασίας είναι ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ. Αν και είναι μάθημα του 8^{ου} εξαμήνου, μπορεί να ξεκινήσει στο ΣΤ΄ ή στο Ζ΄ εξάμηνο σπουδών, αφού ο σπουδαστής έχει εξεταστεί επιτυχώς στα 2/3 των μαθημάτων που απαιτούνται για πτυχίο, στο μάθημα «ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ», καθώς και στα μαθήματα τα οποία είναι σχετικά με το αντικείμενο της πτυχιακής, ώστε να έχει την ουσιαστική γνωστική υποδομή για την εκπόνησή της. Ενθαρρύνονται οι σπουδαστές να προετοιμάζονται για την ανεύρεση θέματος ακόμη και σε μικρότερα εξάμηνα.

Η πτυχιακή εργασία μπορεί να περιλαμβάνει εφαρμοσμένη έρευνα ή κριτική ερευνητική βιβλιογραφική ανασκόπηση.

Κοινό θέμα πτυχιακής εργασίας μπορεί να ανατεθεί σε ομάδα μέχρι τριών (3) σπουδαστών, τεκμηριώνοντας όμως το λόγο της συνεργασίας. Στην περίπτωση δύο ή τριών σπουδαστών, είναι εύλογο οι απαιτήσεις από τους εξεταστές να είναι αυξημένες.

Το θέμα της πτυχιακής εργασίας πρέπει να αφορά σε ένα συγκεκριμένο πρόβλημα που σχετίζεται άμεσα με τη

διατροφική πρακτική και δεν πρέπει να έχει ανατεθεί σε άλλη ομάδα σπουδαστών (απαιτείται διασταύρωση με το μητρώο καταγραφής των πτυχιακών εργασιών, όπου τηρείται, υπό την ευθύνη της Γραμματείας του Τμήματος. Για κάποια συγκεκριμένα θέματα είναι δυνατή η μερική θεματική αλληλοεπικάλυψη παλαιών και νέων πτυχιακών εργασιών, όταν π.χ. έχουν προκύψει νέα επιστημονικά δεδομένα που συνηγορούν στην επανεξέταση του θέματος υπό άλλη οπτική γωνία.

Ο επιβλέπων καθηγητής μπορεί να είναι μόνιμο μέλος Ε.Π. (Εκπαιδευτικού Προσωπικού) ή επιστημονικός συνεργάτης ή εργαστηριακός συνεργάτης, εφόσον έχει ειδικευση ή σχετική εμπειρία πάνω σε ένα θέμα.

2.2 Θεματικές περιοχές και ανάθεση Πτυχιακής Εργασίας

Με την έναρξη κάθε εξαμήνου, οι διδάσκοντες υποβάλλουν προς τη Γραμματεία του Τμήματος, λίστα με τις θεματικές περιοχές. Οι θεματικές περιοχές πρέπει να έχουν άμεση σχέση με την επιστήμη της Διατροφής.

Μετά την ανακοίνωση των θεματικών περιοχών, οι σπουδαστές που πληρούν τις προϋποθέσεις συναντώνται με τον εκπαιδευτικό (μέλος του Ε.Π. ή επιστημονικό ή εργαστηριακό συνεργάτη του Τμήματος) που έχει προτείνει την αντίστοιχη θεματική περιοχή και κατόπιν συνεννόησης μεταξύ τους, γίνεται η επιλογή και η ανάθεση του συγκεκριμένου θέματος για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας. Σε ειδικές περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα λόγω διεπιστημονικότητας του υπό διερεύνηση θέματος, μπορούν να οριστούν δύο ή τρεις επιβλέποντες καθηγητές.

Σε αυτή τη φάση, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη δυνατότητα έγκαιρης ολοκλήρωσης της εργασίας, δηλαδή σε παράγοντες όπως: κόστος, χρόνος, διαθεσιμότητα υποκειμένων/δείγματος, αίτηση άδειας και πρόσβαση στα δεδομένα, συνεννόηση με Νοσοκομεία κτλ.

Στη συνέχεια, οι σπουδαστές προσκομίζουν στον επιβλέποντα πρωτόκολλο πτυχιακής εργασίας, το οποίο περιλαμβάνει: 1) τον τίτλο (θέμα) της πτυχιακής εργασίας, 2) τη διατύπωση και την τεκμηρίωση της σημαντικότητας του προβλήματος που θα διερευνηθεί, 3) το συγκεκριμένο σκοπό της πτυχιακής εργασίας ή/και τη διατύπωση των επιμέρους ερευνητικών στόχων, ερωτημάτων ή υποθέσεων, 4) το σχεδιασμό και την περιγραφή του υλικού και της μεθόδου που θα ακολουθηθεί για το ερευνητικό μέρος, 5) ενδεικτικό σχεδιάγραμμα και χρονοδιάγραμμα για την ολοκλήρωση της πτυχιακής εργασίας, 6) τη βιβλιογραφία που χρησιμοποιήσαν για τη συγγραφή του πρωτοκόλλου, και 7) (εάν απαιτείται) το ερωτηματολόγιο ή το πρωτόκολλο συλλογής στοιχείων που θα χρησιμοποιηθεί. Ύστερα από τη σύμφωνη γνώμη του επιβλέποντα, οι σπουδαστές οφείλουν να υποβάλουν το πρωτόκολλο της πτυχιακής εργασίας, συνοδευόμενο από έντυπη αίτηση (που συνυπογράφεται από τον επιβλέποντα καθηγητή), στη Γραμματεία του Τμήματος, με σκοπό την έγκριση της ανάθεσης του θέματος (Αίτηση - έντυπο). Καθόσον ο επιβλέπων συμμετέχει στην όλη διαδικασία, είναι εύλογο να φέρει μέρος της ευθύνης, σε περίπτωση που το κατατεθέν πρωτόκολλο παρουσιάζει παραλήψεις και ατέλειες.

Η κατάθεση των αιτήσεων για ανάθεση της πτυχιακής εργασίας γίνεται αποκλειστικά τους μήνες Οκτώβριο και Μάρτιο, μόνο όσον αφορά το έκτακτο προσωπικό.

Μετά την κατάθεση, η αίτηση ελέγχεται ως προς την ορθή τήρηση των παραπάνω από τη Γραμματεία, τα

μόνιμα μέλη Ε.Π. και τον Προϊστάμενο του Τμήματος. Στη συνέχεια, παραπέμπεται για αναμόρφωση αν έχει παραλήψεις και ατέλειες ή προωθείται προς το Συμβούλιο του Τμήματος, το οποίο και εγκρίνει με σχετική απόφαση την ανάθεση του θέματος.

Αλλαγή θέματος της πτυχιακής εργασίας ή του επιβλέποντα γίνεται μόνο μετά από τεκμηριωμένη αίτηση του ενδιαφερόμενου και κατόπιν απόφασης του Συμβουλίου του Τμήματος.

2.3 Εκπόνηση Πτυχιακής Εργασίας

Για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας χρησιμοποιούνται, εφόσον είναι απαραίτητο, οι χώροι και ο εξοπλισμός, καθώς επίσης και τυχόν αναγκαία οικονομικά μέσα του Πανεπιστημίου, όπως π.χ. για αγορά αναλωσίμων, μικρό-εξαρτημάτων κτλ. Πτυχιακή εργασία μπορεί να πραγματοποιηθεί επίσης, εκτός Πανεπιστημίου σε οργανισμούς, ιδρύματα, υπηρεσίες, ιδιωτικές επιχειρήσεις, κ.ά., ύστερα από απόφαση του Συμβουλίου του Τμήματος. Στην περίπτωση που απαιτείται να χρησιμοποιηθούν κάποιοι χώροι των Εργαστηρίων του Τμήματος, αυτό πρέπει να γίνεται έγκαιρα και σε συνεννόηση πάντα με τον/την υπεύθυνο/η του κάθε Εργαστηρίου, ώστε να μη διακόπτεται η εύρυθμη λειτουργία του Εργαστηρίου ή των εργαστηριακών μαθημάτων.

Η επεξεργασία της πτυχιακής εργασίας μπορεί να επεκταθεί και πέρα από τη λήξη του τελευταίου εξαμήνου σπουδών, ανάλογα με την έκταση και τις απαιτήσεις του θέματος.

Η πτυχιακή εργασία δεν επιτρέπεται να ολοκληρωθεί σε διάστημα μικρότερο των έξι μηνών ή μεγαλύτερο των δύο ετών από την ημερομηνία έγκρισης. Με την παρέλευση των δύο ετών ο φοιτητής παραιτείται του θέματος και υποχρεώνεται να αναλάβει άλλο με νέα ανάθεση.

Διακοπή της εκπόνησης της πτυχιακής εργασίας επιτρέπεται μόνο σε ειδικές περιπτώσεις, ύστερα από αιτιολογημένη εισήγηση του επιβλέποντα και έγκριση του Συμβουλίου του Τμήματος. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η διακοπή θα είναι διάρκειας τουλάχιστον ενός έως το πολύ τριών εξαμήνων, ενώ θα τηρείται το μέγιστο του συνολικού χρόνου εκπόνησης, δηλαδή τα δύο έτη.

2.4 Ρόλος του επιβλέποντα εκπαιδευτικού

Κάθε μέλος Ε.Π. του Τμήματος ή επιστημονικός συνεργάτης ή εργαστηριακός συνεργάτης με μεταπτυχιακό τίτλο μπορεί να αναλαμβάνει την επίβλεψη ενός αριθμού πτυχιακών εργασιών, ο οποίος δεν μπορεί να υπερβαίνει τις τέσσερις (4) πτυχιακές ανά εξάμηνο.

Ο ρόλος του επιβλέποντα εκπαιδευτικού είναι κυρίως καθοδηγητικός και συμβουλευτικός.

Πιο συγκεκριμένα, ο επιβλέπων:

- α) επιβλέπει την πρόοδο στην επεξεργασία του θέματος και την τήρηση του χρονοδιαγράμματος.
- β) Καθοδηγεί τους σπουδαστές στην αναζήτηση της καλύτερης λύσης.
- γ) Φροντίζει για την παροχή των αναγκαίων διευκολύνσεων σε χώρους και σε εξοπλισμό.
- δ) Οφείλει να έχει τακτικές συναντήσεις με τους σπουδαστές και επομένως, πρέπει να έχει προκαθορίσει το

συγκεκριμένο τόπο και χρόνο που θα αφιερώνει για το σκοπό αυτό.

ε) Οφείλει να επιστρέφει κείμενα που υποβάλλονται για διόρθωση και σχόλια μέσα σε διάστημα δύο εβδομάδων.

στ) Μπορεί να ζητήσει, ύστερα από αίτησή του προς το Συμβούλιο του Τμήματος τη μετάθεση της ανάθεσης της πτυχιακής εργασίας σ' άλλον επιβλέποντα, σε περίπτωση μη ανταπόκρισης των σπουδαστών στις υποχρεώσεις που απαιτεί η εκπόνηση μιας πτυχιακής εργασίας ή σε περίπτωση που αναχωρήσει στο εξωτερικό και, εκ των πραγμάτων, δε δύναται να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του. Σε κάθε περίπτωση όμως, **ο επιβλέπων πρέπει να έχει υπόψη του ευθύς εξαρχής ότι πρέπει να ολοκληρώσει το έργο του**, ακόμη και εάν πάψει να παρέχει τις υπηρεσίες του στο Τμήμα.

2.5 Υποχρεώσεις και δικαιώματα σπουδαστών

Οι σπουδαστές:

α) Υποχρεούνται να ακολουθούν τις υποδείξεις και τις κατευθύνσεις του επιβλέποντα.

β) Οφείλουν να συναντιούνται / επικοινωνούν με τον επιβλέποντα ή τους επιβλέποντες καθηγητές σε τακτά χρονικά διαστήματα.

γ) Υποβάλλουν πριν τη βιβλιοδεσία, ολοκληρωμένη την εργασία στον επιβλέποντα για την τελική έγκριση. Ο δε επιβλέπων, αφού επισημάνει παραλήψεις και τυχόν διορθώσεις, την εγκρίνει ενυπόγραφα στο δεύτερο φύλλο της.

δ) Σε περιπτώσεις ομαδικής εργασίας, οι σπουδαστές οφείλουν να συνεργάζονται μεταξύ τους και να ανταποκρίνονται ισότιμα στο φόρτο εργασίας.

ε) Εντός των πρώτων τριών μηνών από την ανάθεση του θέματος, εάν μέλος της ομάδας θέλει να αποχωρήσει, πρέπει να το αιτηθεί τεκμηριωμένα και εγγράφως στο Συμβούλιο του Τμήματος.

στ) Οι σπουδαστές μπορούν να ζητήσουν με αιτιολογημένη αίτησή τους προς το Συμβούλιο του Τμήματος την ανάθεση της πτυχιακής εργασίας σ' άλλον επιβλέποντα, σε περίπτωση μη ανταπόκρισής του στις υποχρεώσεις που απαιτεί η εκπόνηση της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας.

2.6 Παρουσίαση-υπεράσπιση της Πτυχιακής Εργασίας

Μετά την ολοκλήρωση της πτυχιακής εργασίας, υποβάλλεται στη Γραμματεία του Τμήματος η αίτηση παρουσίασης συνοδευόμενη από τρία αντίτυπα (εκτυπωμένα ή σε ηλεκτρονική μορφή) για τα μέλη της Επιτροπής Αξιολόγησης. Ο Προϊστάμενος του Τμήματος ορίζει τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής. Μετά τον ορισμό της Εξεταστικής Επιτροπής και εντός πέντε εργάσιμων ημερών από τη λήψη της σχετικής έγγραφης απόφασης, η Γραμματεία διανέμει «επί αποδείξει» ένα αντίτυπο της πτυχιακής εργασίας των σπουδαστών σε καθένα από τα μέλη της τριμελούς επιτροπής.

Η τριμελής Εξεταστική Επιτροπή απαρτίζεται από τον επιβλέποντα και δύο ακόμη μέλη Ε.Π. ή επιστημονικούς συνεργάτες ή εργαστηριακούς συνεργάτες συναφούς ειδικότητας. Σε κάθε περίπτωση, το ένα

τουλάχιστον μέλος της επιτροπής πρέπει οπωσδήποτε να είναι μόνιμο μέλος του Ε.Π. του Τμήματος.

Η συγκεκριμένη ημερομηνία, ώρα και αίθουσα στην οποία θα γίνει η παρουσίαση ορίζεται κατόπιν συνεννόησης των μελών της Εξεταστικής Επιτροπής και του/της σπουδαστή/στριας υπό την επίβλεψη της Γραμματείας. Η ημερομηνία παρουσίασης σε κάθε περίπτωση δεν πρέπει να υπερβαίνει τις 30 ημέρες από τον ορισμό της Εξεταστικής Επιτροπής. Η κατάθεση της έντυπης ή της ηλεκτρονικής μορφής της πτυχιακής εργασίας στα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής πρέπει να γίνεται τουλάχιστον 15 ημέρες πριν από την προφορική παρουσίαση-υπεράσπιση. Τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής που δεν παραλαμβάνουν το κείμενο της πτυχιακής έγκαιρα, ώστε να έχουν τα χρονικά περιθώρια να προβούν σε διορθώσεις, έχουν το δικαίωμα να δηλώσουν διαθεσιμότητα 15 ημέρες μετά την παραλαβή του εντύπου.

Σε περίπτωση που δεν ανευρίσκεται κατάλληλη ημερομηνία και ώρα κατά την οποία και τα τρία μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής να είναι διαθέσιμα, τη λύση τη δίνει η Γραμματεία, κατόπιν συνεννοήσεως με τον Προϊστάμενο. Σε κάθε περίπτωση, οι παραπάνω προθεσμίες τηρούνται χωρίς παρέκκλιση. Απαγορεύεται η παρουσίαση-υποστήριξη πτυχιακής, κατά την οποία απουσιάζει ένα μέλος της Εξεταστικής Επιτροπής. Αν ένα μέλος αυτής δεν εμφανιστεί (π.χ. λόγω έκτακτου γεγονότος) η παρουσίαση αναβάλλεται.

Σε περίπτωση ομαδικής εργασίας, όλοι οι σπουδαστές οφείλουν να συμμετέχουν στην παρουσίαση της εργασίας. Η παρουσίαση μπορεί να διαρκέσει από 30 έως και 45 λεπτά και μπορούν να την παρακολουθήσουν όλα τα μέλη του Ε.Π. (μόνιμοι και έκτακτοι) και οι σπουδαστές του Τμήματος. Η Γραμματεία οφείλει να ενημερώνει έγκαιρα μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, όλα τα μέλη της Κοινότητας του Τμήματος για το θέμα, την ημέρα και την ώρα παρουσίασης, καθώς και τα ονόματα των σπουδαστών που παρουσιάζουν την πτυχιακή. Επίσης, στην αρμοδιότητά της βρίσκεται και η ενημέρωση επ' αυτού της κοινότητας των σπουδαστών μέσω διαδικτύου και έντυπων ανακοινώσεων.

Τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής παρακολουθούν την παρουσίαση της εργασίας και υποβάλουν διευκρινιστικές ερωτήσεις, ώστε να διαμορφώσουν άποψη για τη γνώση και κατανόηση του θέματος / προβλήματος, για την ορθότητα και την πληρότητα της λύσης που δόθηκε, αλλά και για το επίπεδο της συνεργασίας των σπουδαστών. Στη συνέχεια, μπορούν να θέσουν ερωτήσεις και οι λοιποί παρευρισκόμενοι διδάσκοντες και σπουδαστές.

Μετά την ολοκλήρωση της εξεταστικής διαδικασίας, κάθε μέλος της Εξεταστικής Επιτροπής αξιολογεί την πτυχιακή εργασία με βάση συγκεκριμένα κριτήρια και παραδίδει το συμπληρωμένο και υπογεγραμμένο Έντυπο Αξιολόγησης στη Γραμματεία και συγχρόνως υπογράφει το πρακτικό παρουσίασης (τροποποιημένο πρακτικό παρουσίασης), στο οποίο αναγράφει και το βαθμό που εμφανίζεται στο Έντυπο Αξιολόγησης. Η Γραμματεία, σε συνεργασία με τον επιβλέποντα καθηγητή, ελέγχει το πρακτικό παρουσίασης, τα Έντυπα Αξιολόγησης, καθώς και τον τελικό βαθμό της πτυχιακής εργασίας, που προκύπτει από τη μέση τιμή (με προσέγγιση εκατοστού) των βαθμών της αξιολόγησης των τριών μελών της Εξεταστικής Επιτροπής. Κατόπιν, ο Προϊστάμενος ελέγχει και μονογράφει όλα τα έντυπα αξιολόγησης και το πρακτικό παρουσίασης. Σε περίπτωση που βρεθεί κάποια παρατυπία, τα έγγραφα επιστρέφονται στην Επιτροπή Αξιολόγησης για επανεξέταση. Τέλος, αφού γίνουν πιθανές διορθώσεις και τα έγγραφα μονογραφούν από τον Προϊστάμενο, οι βαθμοί εισάγονται στο μηχανογραφικό σύστημα του Τ.Ε.Ι. Κρήτης. Αφού ολοκληρωθεί η όλη διαδικασία, οι σπουδαστές μπορούν να πληροφορηθούν τη βαθμολογία τους από

τη Γραμματεία.

Τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής είναι δυνατό να δώσουν διαφορετικό βαθμό για κάθε σπουδαστή, μόνο όσον αφορά το σκέλος της παρουσίας. Στην περίπτωση αυτή, το μέλος της Εξεταστικής Επιτροπής μπορεί να χρησιμοποιήσει, σε περίπτωση που το επιθυμεί, επιπλέον Έντυπα Αξιολόγησης, σε καθένα από τα οποία καταγράφει χωριστά την αξιολόγηση κάθε σπουδαστή. Σ' αυτήν την περίπτωση, θα πρέπει επίσης να συμπληρωθούν ξεχωριστά πρακτικά παρουσίας.

Εάν μία πτυχιακή εργασία κριθεί ελλιπής (μέση βαθμολογία ομαδικής εργασίας μικρότερη του «5») από την Εξεταστική Επιτροπή, τότε αναπέμπεται για συμπληρωματική επεξεργασία, οπότε και επαναλαμβάνεται η διαδικασία υποβολής και παρουσίας της. Σε περίπτωση που απαιτούνται συγκεκριμένες διορθώσεις στο κείμενο, ο εξεταστής μπορεί να αναβάλει την αξιολόγηση, έως ότου παραλάβει το διορθωμένο έντυπο της πτυχιακής και ελέγξει την εφαρμογή των οδηγιών που έδωσε.

Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας, ο σπουδαστής υποχρεούται να καταθέσει στη Βιβλιοθήκη του Τμήματος δυο αντίτυπα της διορθωμένης πτυχιακής, τα οποία υπογράφονται από τον επιβλέποντα καθηγητή, καθώς και ένα αντίτυπο σε ηλεκτρονική μορφή (αρχείο doc). Από αυτά, το ένα αντίτυπο παραμένει στη Βιβλιοθήκη και το άλλο παραδίδεται στον επιβλέποντα καθηγητή. **Όταν υπάρχουν δύο ή τρεις επιβλέποντες, ο αριθμός των αντιτύπων προσαυξάνεται ανάλογα.**

Αναλυτικότερες οδηγίες όσον αφορά την αξιολόγηση υπάρχουν στη συνέχεια του οδηγού αυτού.

3. ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ

3.1 Γενικά

Τα πνευματικά δικαιώματα ανήκουν σε αυτούς που συνέβαλαν στην εκπόνηση της εργασίας.

Σε περίπτωση που οι σπουδαστές συμμετέχουν σε μία μεγαλύτερης έκτασης έρευνα, που πραγματοποιεί το Τμήμα ή άλλος φορέας σε συνεργασία ή όχι με τον επιβλέποντα, τότε πρέπει από την αρχή να υπάρχει συμφωνία για το είδος και την έκταση της συμμετοχής των σπουδαστών, τόσο στη φάση διεξαγωγής της έρευνας, όσο και στη φάση της δημοσιοποίησής της.

Αν και δεν υπάρχει καθορισμένο μέγεθος για μία πτυχιακή εργασία, ως ελάχιστο ορίζονται οι 20.000 λέξεις (περίπου 70 σελίδες) για το κύριο μέρος της (γενικό και ειδικό). Σε περίπτωση που στην εργασία συμμετέχουν περισσότεροι του ενός σπουδαστές, τότε αυξάνεται ανάλογα ο αριθμός των λέξεων ή των σελίδων.

Στη συνέχεια παρατίθενται οι τυπικοί κανόνες συγγραφής, η δομή και τέλος, τα κριτήρια αξιολόγησης, όπως και οι προδιαγραφές της πτυχιακής εργασίας. Η τήρηση των προδιαγραφών αυτών καθορίζει και τη βαθμολογία της πτυχιακής εργασίας.

3.2 Τυπικοί κανόνες συγγραφής

3.2.1 Γλώσσα

Χρησιμοποιείται η δημοτική γλώσσα και το μονοτονικό σύστημα γραφής. Αποφεύγεται η χρήση του πρώτου ενικού και πληθυντικού προσώπου. Τα ορθογραφικά λάθη, τα λάθη στη στίξη και στη σύνταξη πρέπει να αποφεύγονται.

3.2.2 Σελιδοποίηση

Πρέπει να γίνεται με αραβικούς αριθμούς, συνήθως στο δεξιό κάτω μέρος της σελίδας (1, 2, 3), αρχίζοντας από τη σελίδα του πρώτου κεφαλαίου και με λατινικούς αριθμούς (i, ii, iii, iv) για τις προκαταρκτικές σελίδες, με εξαίρεση το εξώφυλλο (π.χ. Πίνακας περιεχομένων, πρόλογος). Εάν η πτυχιακή περιλαμβάνει παραρτήματα, τότε αριθμούνται μόνο οι σελίδες που αναφέρονται στο τίτλο του παραρτήματος και ακολουθούν τη σειρά με την οποία εμφανίζονται στο κείμενο, όπως ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β.

3.2.3 Εξώφυλλο

Το εξώφυλλο περιγράφει τα ακόλουθα στοιχεία. Το Ίδρυμα, τη Σχολή, το Τμήμα, το θέμα, τα ονόματα των σπουδαστών, το όνομα του επιβλέποντος και το χρόνο εκπόνησης.

3.2.4 Πρόλογος

Στον πρόλογο συνήθως περιλαμβάνεται ο λόγος της επιλογής του συγκεκριμένου θέματος, καθώς και μία επιγραμματική αναφορά στο περιεχόμενο της εργασίας. Ο πρόλογος με άλλα λόγια, διευκολύνει τον αναγνώστη να κατανοήσει καλύτερα το περιεχόμενο της επιστημονικής μελέτης. Ο πρόλογος διαφέρει από την εισαγωγή, η οποία ενσωματώνεται οργανικά στην επιστημονική μελέτη. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να είναι μία ή το πολύ δύο σελίδες.

Επίσης, στο τέλος του προλόγου μπορούν να συμπεριληφθούν ευχαριστίες για την αναγνώριση της βοήθειας που έλαβε ο σπουδαστής κατά τη διάρκεια της προπαρασκευής της εργασίας του. Η βοήθεια μπορεί να είναι ακαδημαϊκή/επιστημονική, τεχνική, γραμματειακή, διοικητική και προσωπική (π.χ. οικογένεια).

3.2.5 Πίνακας Περιεχομένων

Στον Πίνακα περιεχομένων αναγράφονται οι τίτλοι των κεφαλαίων και οι επιμέρους υποδιαίρεσεις αυτών, όπως ακριβώς αναφέρονται στο κείμενο μαζί με τους αντίστοιχους αριθμούς των σελίδων όπου απαντώνται: Τίτλοι κεφαλαίων με κεφαλαία γράμματα και με αρίθμηση 1, 2, κλπ, π.χ. 1. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ, 2. ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.

Υπότιτλοι για τις επιμέρους υποδιαίρεσεις των κεφαλαίων με κεφαλαίο μόνο το πρώτο γράμμα και με αρίθμηση 1.1, 1.2, κλπ., όπως πχ. 1.1 Περίοδος 1950-1960, 2.2 Ευρωπαϊκά δεδομένα.

Εσώτεροι υπότιτλοι αντίστοιχα (με αρίθμηση 1.1.1, 1.1.2 κλπ).

3.2.6 Βιβλιογραφικές παραπομπές και αναγραφή της βιβλιογραφίας.

Ο σπουδαστής πρέπει να ακολουθήσει σχολαστικά το σύστημα βιβλιογραφίας που υποδεικνύει ο επιβλέπων. Πρέπει επίσης, να τονιστεί ιδιαίτερα η ανάγκη αναγραφής των πηγών στους Πίνακες, στα σχέδια και στις φωτογραφίες, όταν αυτά προέρχονται από άλλες εργασίες ή βιβλία.

3.2.7 Πίνακες, Σχήματα και Εικόνες

Η αρίθμηση για τα Σχήματα, Διαγράμματα, Πίνακες, φωτογραφίες, κ.ά. γίνεται με βάση το κεφάλαιο, πχ. Σχήμα 4.3, Πίνακας 5.2 κτλ. Καθένα από αυτά πρέπει να περιλαμβάνει επεξηγηματικό τίτλο (λεζάντα), ώστε να μπορεί να διαβαστεί από μόνος του και να μη χρειάζεται να γίνεται αναζήτηση στο κείμενο για τον ορισμό των διαφόρων συμβόλων ή άλλων στοιχείων. Η αρίθμηση και ο τίτλος ενός Πίνακα σημειώνεται στο επάνω μέρος του Πίνακα. Η αρίθμηση και ο τίτλος ενός Σχήματος, μιας Εικόνας ή ενός Διαγράμματος μπαίνει στο κάτω μέρος ή στο πλάι (εάν π.χ. το πλάτος του Σχήματος είναι μικρό και υπάρχει κενός χώρος δίπλα από το Σχήμα). Οι επεξηγήσεις των συμβόλων σε ένα Πίνακα αναγράφονται στο κάτω μέρος του Πίνακα με μικρότερους χαρακτήρες. Στο παράρτημα, είναι δυνατό να προστεθεί και Πίνακας για την ανεύρεσή τους.

3.2.8 Ειδικές προδιαγραφές

Η εργασία θα τυπωθεί από τη μία πλευρά της σελίδας σε χαρτί A4 (297 mm x 210 mm) με διάστιχο 1,5. Οι παράγραφοι θα χωρίζονται μεταξύ τους με διάστημα 6στ. (μετά την κάθε παράγραφο).

Ο τύπος της γραμματοσειράς (font), πρέπει να είναι Times New Roman ή Times New Roman Greek ή οποιαδήποτε αντίστοιχη γραμματοσειρά.

Το μέγεθος της γραμματοσειράς (points), πρέπει να είναι δώδεκα (12) για το κυρίως κείμενο, δεκατέσσερα (14) για τις επικεφαλίδες και δέκα (10) για τα υποσέλιδα, τους δείκτες, τις επεξηγήσεις κτλ.

Τα περιθώρια των σελίδων καθορίζονται ως εξής:

Πάνω (top):	: 2,5 cm
Κάτω (bottom)	: 2,5 cm
Αριστερά (left)	: 3,0 cm
Δεξιά (right)	: 2,5 cm

3.2.9 Υποβολή της εργασίας σε ηλεκτρονική μορφή (υποχρεωτικά)

Στην εσωτερική πλευρά του οπισθόφυλλου της πτυχιακής εργασίας επικολλάται φάκελος, στον οποίο επισυνάπτεται ολόκληρη η εργασία σε ηλεκτρονική μορφή εγγεγραμμένη σε οπτικό δίσκο (CD-ROM).

3.3 Δομή της εργασίας

Η δομή της πτυχιακής εργασίας πρέπει σε γενικές γραμμές να ακολουθεί την εξής μορφή:

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Το εξώφυλλο πρέπει να είναι γραμμένο και στα Αγγλικά (διαφορετική σελίδα).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μικρή περίληψη 10 περίπου γραμμών στα Ελληνικά και στα Αγγλικά, καθώς επίσης και 5-6 λέξεις κλειδιά της πτυχιακής.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ   Παρατήρηση: Το κεφάλαιο αυτό είναι προαιρετικό. Συνήθως χρειάζεται όταν είναι απαραίτητη η συγγραφή μεγάλου θεωρητικού μέρους. Καλό είναι αυτό να αποφεύγεται. Σε περίπτωση που χρησιμοποιείται Γενικό Μέρος, αυτό αποτελείται από επιμέρους κεφάλαια, ως εξής:

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Περιλαμβάνει μία σύντομη, αλλά περιεκτική περιγραφή του θέματος και του συγκεκριμένου προβλήματος που επιλέχθηκε, τονίζοντας τη σημαντικότητα που αυτό έχει ιδιαίτερα σε σχέση με τη διαιτητική πρακτική. Απαντά δηλαδή ξεκάθαρα στο ποιο είναι το πρόβλημα και γιατί επιλέχθηκε.

2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ

3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ

.....

X. ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Το περιεχόμενο των κεφαλαίων δομείται και αναπτύσσεται ανάλογα με το θέμα και για αυτό δεν μπορεί να προταθεί συγκεκριμένο σχεδιάγραμμα. Μπορεί να περιλαμβάνει ορισμούς εννοιών, θεωρητικά πλαίσια, πειραματικό μέρος, ιστορικά και επιδημιολογικά στοιχεία, παρουσίαση διαγνωστικών και θεραπευτικών προσεγγίσεων, αποτελέσματα έρευνας, συζήτηση αποτελεσμάτων, συμπεράσματα κτλ.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην τεκμηρίωση του κειμένου με βιβλιογραφικές παραπομπές που ακολουθούν τις σχετικές οδηγίες.

Πρέπει στο σημείο αυτό να τονιστεί επίσης, η αναγκαιότητα τήρησης αναλογιών, τόσο των επιμέρους κεφαλαίων, όσο και της πτυχιακής εργασίας στο σύνολο, έτσι ώστε το γενικό μέρος να καλύπτει από 40-60% της συνολικής έκτασης της πτυχιακής εργασίας.

ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αυτή η περίληψη αποτελεί μια συνοπτική παρουσίαση των κύριων στοιχείων της έρευνας, δηλαδή αναφέρει το σκοπό, το υλικό και τη μέθοδο, τα κύρια αποτελέσματα και το τελικό συμπέρασμα. Δε θα πρέπει να υπερβαίνει τις 300 λέξεις. Είναι δε πολύ εκτενέστερη από την περίληψη του Γενικού μέρους.

ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο σκοπός της έρευνας πρέπει να είναι σαφής και να βρίσκεται σε συμφωνία με τον τίτλο, το σχεδιασμό, τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα της έρευνας. Μπορεί να περιλαμβάνει και επιμέρους σκοπούς, ερωτήματα ή υποθέσεις.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ (ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ)

Περιλαμβάνει ανασκόπηση της σχετικής και πρόσφατης ερευνητικής βιβλιογραφίας και η έκτασή της εξαρτάται από το θέμα. Συνήθως το πρώτο μέρος της Εισαγωγής αναφέρεται στη βιβλιογραφία, περιγράφοντας τι έχει γίνει στον υπό εξέταση ερευνητικό τομέα έως σήμερα. Από αυτήν την ανάλυση προκύπτει ποιο είναι το πρόβλημα, καθώς και τα αναπάντητα ερωτήματα. Κατόπιν, περιγράφεται το πώς η συγκεκριμένη εργασία συνεισφέρει στην ευρύτερη διερεύνηση του θέματος που επιλέχθηκε, καθώς και τα πιθανά συμπεράσματα που θα εξαχθούν. Δεν είναι απαραίτητο η πτυχιακή να λύνει το πρόβλημα – καμία εξάλλου έρευνα δεν το κάνει – αρκεί να προσθέτει έστω και μια μικρή επιπλέον γνώση στο θέμα. Στην τελευταία παράγραφο γίνεται μία σύντομη αναφορά στη δομή παρουσίασης του έργου, όπως αυτό περιγράφεται στα επόμενα κεφάλαια της πτυχιακής.

ΥΛΙΚΟ, ΜΕΘΟΔΟΣ ΚΑΙ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ (όπου υπάρχει)

Περιλαμβάνει το σχεδιασμό της έρευνας και πιο συγκεκριμένα: πότε, πού, και πώς συλλέχθηκαν και αναλύθηκαν τα δεδομένα - οι όποιες επιλογές τεκμηριώνονται. Γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στο περιβάλλον που συλλέχθηκαν τα δεδομένα, στην περιγραφή του δείγματος και του εργαλείου μέτρησης, στη μέθοδο συλλογής των δεδομένων, καθώς και στις στατιστικές δοκιμασίες που επιλέχθηκαν. Οι παραπάνω πληροφορίες ουσιαστικά δίνουν τη δυνατότητα σε κάποιον να επαναλάβει με τον ίδιο ακριβώς τρόπο την έρευνα.

Στην κριτική ερευνητική βιβλιογραφική ανασκόπηση αυτού του κεφαλαίου περιλαμβάνονται κύρια η μέθοδος αναζήτησης, οι πηγές, η χρονική έκταση και ο αριθμός των ανευρεθέντων ερευνητικών άρθρων που έχουν χρησιμοποιήσει παρόμοια μεθοδολογία, καθώς και τα άρθρα που είχαν αρχικά περιγράψει τις διάφορες μεθοδολογίες.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Τα αποτελέσματα απαντούν στο σκοπό της έρευνας ή/και στους επιμέρους σκοπούς, ερωτήματα ή υποθέσεις και μπορεί να είναι με τη μορφή κειμένου, πινάκων, σχημάτων, διαγραμμάτων, συσχετίσεων κτλ. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην πληρότητα, την ακρίβεια, την επισήμανση των κύριων αποτελεσμάτων και ιδιαίτερα στην αποφυγή επανάληψης.

Αν η συζήτηση γίνεται παράλληλα με την παρουσίαση των αποτελεσμάτων (αυτό συνήθως γίνεται όταν έχουμε πολλά αποτελέσματα), στην κριτική βιβλιογραφική ανασκόπηση και συσχέτιση των αποτελεσμάτων της πτυχιακής με αυτά της βιβλιογραφίας, περιγράφονται τα κύρια σημεία των ερευνητικών εργασιών που σχετίζονται με το θέμα και, αν απαιτείται, χρησιμοποιούνται συγκριτικοί Πίνακες.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στη συζήτηση γίνεται σύγκριση των αποτελεσμάτων με τα βιβλιογραφικά δεδομένα (τοπικά – εθνικά -

διεθνή) και μέσα από μία κριτική ματιά εξάγονται συμπεράσματα για την επίλυση του προβλήματος.

Στη κριτική ερευνητική βιβλιογραφική ανασκόπηση γίνεται σύγκριση των αποτελεσμάτων των ερευνητικών προσπαθειών, αναφέρονται τα δυνατά και αδύνατα σημεία τους και τέλος, γίνεται σύνθεση και εξαγωγή των τελικών συμπερασμάτων για την επίλυση του προβλήματος.

Σε κάθε περίπτωση, γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στη διαιτητική πρακτική και την ελληνική πραγματικότητα.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Περιλαμβάνει προτάσεις για τη διαιτητική πρακτική, τη διδασκαλία ή την περαιτέρω διερεύνηση του προβλήματος.

Κρίσιμη παρατήρηση: Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην τεκμηρίωση του κειμένου με βιβλιογραφικές παραπομπές που ακολουθούν τις σχετικές οδηγίες. Όπου δεν υπάρχει παραπομπή θεωρείται ότι το κείμενο ανήκει στους σπουδαστές. **Είναι απαράδεκτη η χρήση προτάσεων ή δεδομένων από άλλες εργασίες, χωρίς αυτές να αναφέρονται.** Αναφορά πρέπει να γίνεται σε κάθε παράγραφο που χρησιμοποιείται κάτι παρμένο από άλλον ερευνητή, ακόμη και αν πρόκειται για το ίδιο άρθρο κάθε φορά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Το παράρτημα περιλαμβάνει, τουλάχιστον, τα κάτωθι:

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η βιβλιογραφία αναγράφεται με αλφαβητική σειρά σύμφωνα με τις σχετικές οδηγίες. Εναλλακτικά μπορεί να τοποθετηθεί μετά τις προτάσεις

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ Η ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Οι σπουδαστές έχουν δυνατότητα πρόσβασης σε πρότυπα υποδείγματα πτυχιακών εργασιών από τη Βιβλιοθήκη του Τμήματος. Σε περίπτωση που αυτό είναι απαραίτητο, θα είναι διαθέσιμο και υπόδειγμα επιστολής για απόκτηση άδειας από συγγραφείς, τα στοιχεία των οποίων χρησιμοποιούνται στην πτυχιακή.

4. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Τα κριτήρια και οι προδιαγραφές αξιολόγησης που καθορίζουν την ποιότητα της πτυχιακής εργασίας, καθώς και η συνεισφορά τους στη διαμόρφωση της τελικής βαθμολογίας περιγράφονται αναλυτικά στο επισυναπτόμενο *Έντυπο Αξιολόγησης* (βλέπε Παράρτημα Α).

5. ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

5.1 Αναγραφή βιβλιογραφικών παραπομπών μέσα στο κείμενο.

Σύμφωνα με το Εγχειρίδιο δημοσίευσης εργασιών της Αμερικανικής Ψυχολογικής Εταιρίας (American Psychological Association, 1994): "ανεξάρτητα από το αν παραφραστεί ή αναφερθεί αυτούσιος ο λόγος ενός συγγραφέα, πρέπει να αναφερθεί η πηγή...".

Για τη βιβλιογραφική παραπομπή μέσα στο κείμενο, οι απαραίτητες πληροφορίες που χρειάζεται ο αναγνώστης είναι το επώνυμο του συγγραφέα της ερευνητικής δουλειάς που παραθέτουμε, καθώς και η χρονολογία δημοσίευσης αυτής της εργασίας. Ολόκληρη την παρουσίαση της πηγής μπορεί ο αναγνώστης να τη βρει στο τέλος της εργασίας. Παρακάτω παρουσιάζονται διάφορες παραλλαγές αυτής της παρουσίασης, ανάλογα με τον αριθμό των συγγραφέων μιας έρευνας.

Ένας συγγραφέας

Υπάρχουν δύο τρόποι παρουσίασης. Ο πρώτος αναφέρει το συγγραφέα και τη χρονολογία έκδοσης της εργασίας μέσα στην πρόταση:

Η Khatri (1995) βρήκε ότι το επίπεδο στρες πριν από την επέμβαση αορτοστεφανιαίας παράκαμψης σχετίζεται με τη χαμηλή συναισθηματική κατάσταση που παρατηρείται κατά την άμεση μετεγχειρητική περίοδο.

Ο δεύτερος τρόπος παρουσίασης αναφέρει το συγγραφέα μετά το τέλος της πρότασης μέσα σε παρένθεση:

Έχει βρεθεί ότι το επίπεδο στρες πριν την επέμβαση αορτοστεφανιαίας παράκαμψης σχετίζεται με τη χαμηλή συναισθηματική κατάσταση που παρατηρείται κατά την άμεση μετεγχειρητική περίοδο (Khatri 1995).

Υπάρχει και μια παραλλαγή αυτής της περίπτωσης, να παρουσιαστεί μια βιβλιογραφική πηγή σε παρένθεση αλλά μέσα στην πρόταση και όχι στο τέλος της. Είναι καθαρά θέμα του συγγραφέα να αποφασίσει πότε να χρησιμοποιήσει τη μία ή την άλλη παραλλαγή:

Σε μια μελέτη (Khatri 1995) βρέθηκε ότι το επίπεδο στρες πριν την επέμβαση αορτοστεφανιαίας παράκαμψης σχετίζεται με τη χαμηλή συναισθηματική κατάσταση που παρατηρείται κατά την άμεση μετεγχειρητική περίοδο.

Δύο ή τρεις Συγγραφείς

Σε περίπτωση που οι συγγραφείς μίας βιβλιογραφικής παραπομπής είναι δύο ή τρεις, τότε πρέπει να τους παραθέτουμε όλους μέσα στο κείμενο. Και πάλι όμως, υπάρχουν δύο περιπτώσεις. Στην πρώτη περίπτωση όπου οι συγγραφείς αναφέρονται μέσα στην πρόταση, οι δύο συγγραφείς ενώνονται με το συνδετικό 'και' ολογράφως (...*Watson και Ellis...*) ή αν είναι τρεις, οι δύο πρώτοι διαχωρίζονται με κόμμα και ο δεύτερος με τον τρίτο με το 'και' (... *Edell-Watson, Ellis και Brown...*). Στη συνέχεια ακολουθεί η χρονολογία δημοσίευσης σε παρένθεση:

Οι Edell-Gustafsson, Weber και Hetta (1993) βρήκαν ότι η απουσία δύσπνοιας πριν την επέμβαση είναι ένας σημαντικός προγνωστικός παράγοντας για την ποιότητα ζωής...

Σε περίπτωση όμως που οι συγγραφείς αναφέρονται μέσα σε παρένθεση, είτε στο τέλος, είτε στη μέση της πρότασης, τότε το ενωτικό σύμβολο αντικαθίσταται με το '&' και ακολουθεί μέσα στην παρένθεση η χρονολογία δημοσίευσης:

Η απουσία δύσπνοιας πριν την επέμβαση είναι ένας σημαντικός προγνωστικός παράγοντας για την ποιότητα ζωής... (Edell-Gustafsson, Weber & Hetta 1993). ή

Σύμφωνα με μια πρόσφατη μελέτη (Edell-Gustafsson & Hetta 1993), η απουσία δύσπνοιας πριν την επέμβαση είναι ένας σημαντικός προγνωστικός παράγοντας για την ποιότητα ζωής...

Τέσσερις ή περισσότεροι συγγραφείς

Όταν πρέπει να αναφέρουμε μία βιβλιογραφική πηγή που έχει τέσσερις ή περισσότερους συγγραφείς (είτε τους αναφέρουμε μέσα στην πρόταση, είτε στο τέλος αυτής μέσα σε παρένθεση) αναφέρουμε μόνο τον πρώτο συγγραφέα και στη συνέχεια τη συντομογραφία ‘και συν.’, ή τη συντομογραφία ‘et al.’, όταν πρόκειται περί ξενόγλωσσων δημοσιεύσεων και στη συνέχεια ακολουθεί η χρονολογία.

Οι Παπαδάκης και συν. (2004) βρήκαν ότι ....

Οι Feinstein et al. (2004) βρήκαν ότι ... ή όταν πρόκειται να τοποθετηθεί στο τέλος της πρότασης σε παρένθεση:

...βρέθηκε ότι ... (Παπαδάκης και συν. 2004) ή ...βρέθηκε ότι ... (Feinstein et al. 2004).

Βιβλιογραφικές πηγές του ίδιου συγγραφέα με ίδια χρονολογία

Όταν θέλουμε να παραθέσουμε δύο ή περισσότερες βιβλιογραφικές πηγές του ίδιου-ων συγγραφέα-ων, και οι οποίες έχουν εκδοθεί την ίδια χρονολογία, τότε μετά τη χρονολογία βάζουμε μια παύλα (-) και στη συνέχεια τοποθετούμε τα γράμματα της αλφαβήτου ξεκινώντας από το α., όπως π.χ.

Αρκετές έρευνες (Γεωργίου 1999-α, Γεωργίου 1999-β) έχουν δείξει ότι...

Πολλές βιβλιογραφικές πηγές σε μια παρένθεση

Στην περίπτωση που πρέπει να αναφέρουμε πολλαπλές βιβλιογραφικές πηγές μέσα σε μία παρένθεση (είτε στη μέση της πρότασης, είτε στο τέλος της), οι παραπομπές τοποθετούνται με χρονολογική σειρά και τις διαχωρίζουμε με ένα κόμμα. Καλό είναι πάντως οι παραπομπές για ένα θέμα σε μία παρένθεση να μην ξεπερνούν τις 5 και να επιλέγονται οι σημαντικότερες και οι πλέον πρόσφατες.

Πολλοί υποστηρίζουν ότι το άγχος επιδρά αρνητικά στην φυσική κατάσταση (Abdellah & Levine 1957, Cleary & McNeil 1988, Pascoe 1989, Miles 2000, Oneil et al. 2002).

Συγγραφείς με το ίδιο επώνυμο

Σε περίπτωση που πρέπει να παραθέσουμε μια βιβλιογραφική πηγή με δύο συγγραφείς που έχουν το ίδιο επώνυμο, τότε παραθέτουμε και τα αρχικά τους, ώστε να μπορέσει ο αναγνώστης να τους ξεχωρίσει.

Οι A. M. Ferguson (1997) και F. P. Ferguson (2002) βρήκαν ότι...

Παράθεση πρωτότυπου κειμένου

Μερικές φορές είναι πιο χρήσιμο να παραθέτουμε απευθείας αποσπάσματα κειμένων μιας πηγής από το να αναφερόμαστε σε αυτήν περιγραφικά. Η υπερβολική όμως χρήση των παραθέσεων αυτών δεν είναι επιθυμητή, καθώς είναι κουραστική, αλλά και φανερώνει έλλειψη επαρκούς επιχειρηματολογίας και κριτικής σκέψης από τον ερευνητή. Γενικά, όταν παραθέτουμε κείμενο πρέπει να ακολουθούμε τους κάτωθι κανόνες:

1. Μια παράθεση πρωτότυπου κειμένου πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο όταν συνεισφέρει περισσότερο από ό,τι αν περιγραφόταν το συγκεκριμένο έργο με τα λόγια του ερευνητή – φοιτητή.
2. Κάθε φορά που παρατίθεται ένα απόσπασμα πρωτότυπου κειμένου δεν πρέπει να παραλείπουμε την αναφορά στο συγγραφέα αυτού του κειμένου (συνήθως μπαίνει στην αρχή) καθώς και τη σελίδα ή σελίδες από το πρωτότυπο κείμενο μέσα σε παρένθεση μετά το τέλος των εισαγωγικών. Με αυτό τον τρόπο, ο αναγνώστης μπορεί να το εντοπίσει στην πρωτογενή πηγή αυτού του αποσπάσματος, π.χ.

Όπως μάλιστα υποστήριξε ο Bedwick (1996) “...οι παράγοντες που ευθύνονται για τη δημιουργία της αθηρωματικής πλάκας είναι ....” (σελ. 156).

3. Η παραγραφοποίηση και η μορφοποίηση του παρατιθέμενου κειμένου εξαρτάται καταρχάς από το αν είναι μεγάλο ή όχι. Αν έχουμε να κάνουμε μία μικρή παράθεση (π.χ. 2 γραμμές κειμένου), τότε την ενσωματώνουμε στη ροή του κυρίως κειμένου, με την τοποθέτηση εισαγωγικών (βλέπε προηγούμενο παράδειγμα). Αν έχουμε μεγαλύτερο κείμενο, τότε υπάρχουν δύο τρόποι για να γίνει η παράθεσή του:

α) Να τοποθετηθεί κάτω από την προηγούμενη παράγραφο του κυρίως κειμένου, με το ίδιο μέγεθος γραμματοσειράς (π.χ. Times New Roman, 12 στιγμών), αλλά με μεγαλύτερη εσοχή από το αριστερό μέρος της σελίδας (π.χ. αν η παράγραφος έχει εσοχή 2,4 εκατ., τότε τοποθετούμε την προς παράθεση παράγραφο με εσοχή 4 εκατ.). Π.χ.

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη (Ηθικά Νικομάχεια, Εκδόσεις Κάκτος 1994):

«Διαφωνούν, όμως, μεταξύ τους σχετικά με το τι είναι η ευδαιμονία και δεν την αποτιμούν με τον ίδιο τρόπο οι πολλοί και οι σοφοί. Διότι εκείνοι την κατατάσσουν στα απτά και φανερά πράγματα, όπως είναι η ηδονή ή ο πλούτος ή η τιμή, ενώ αυτοί τη θεωρούν κάτι άλλο. Σε πολλές περιπτώσεις, ο ίδιος άνθρωπος έχει διαφορετική γνώμη, διότι όταν αρρωστήσει, θεωρεί την υγεία ευδαιμονία κι όταν είναι φτωχός, τα πλούτη.»

β) Η παράγραφος της παράθεσης να μην έχει μεγαλύτερη εσοχή από τις υπόλοιπες παραγράφους, αλλά τα γράμματά της να γραφτούν πλάγια, ούτως ώστε να ξεχωρίζουν από τα υπόλοιπα του κειμένου. Π.χ.

Το 1991 η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας επανήλθε με μια περισσότερο ξεκάθαρη και σαφή πλέον αναφορά στην ποιότητα ζωής:

«...όλοι οι άνθρωποι πρέπει να έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν το δυναμικό υγείας, για να μπορέσουν να ζήσουν ζωή που να τους ικανοποιεί κοινωνικά, οικονομικά και ψυχικά».

5.2 Κατάλογος βιβλιογραφίας (στο τέλος της εργασίας)

- Όλες οι βιβλιογραφικές παραπομπές που αναφέρονται στο κείμενο (και μόνον αυτές) περιέχονται στο βιβλιογραφικό κατάλογο, ο οποίος αρχίζει σε ξεχωριστή σελίδα .

- Σιγουρευτείτε ότι κάθε αναφορά στο κείμενό σας βρίσκεται στον κατάλογο της βιβλιογραφίας σας, καθώς και ότι κάθε στοιχείο του καταλόγου της βιβλιογραφίας σας χρησιμοποιήθηκε στο κείμενό σας.

- Οι πηγές πρέπει να αναφέρονται με αλφαβητική σειρά σύμφωνα με τον παρακάτω Πίνακα.

- Αν ο/οι συγγραφέας/είς έχει/ουν περισσότερα από ένα, βιβλία ή άρθρα, ξεκινήστε από εκείνο που γράφτηκε πρώτο. Προτεραιότητα έχουν επίσης, τα ατομικά σε σύγκριση με τα συλλογικά έργα. Αν έχουμε συγγραφέα που στο ίδιο έτος έχει πολλές δημοσιεύσεις, τότε τις διαχωρίζουμε με τη χρήση γραμμάτων μετά το έτος (όπως και μέσα στο κείμενο).

- Σε γενικές γραμμές, στα άρθρα αναγράφονται αρχικά τα ονόματα των συγγραφέων (μετά το επώνυμο και το αρχικό του ονόματος ή και του πατρώνυμου αν υπάρχει -χωρίς τελείες- ακολουθεί κόμμα και το επώνυμο του επόμενου συγγραφέα κ.ο.κ., όταν έχουμε περισσότερους από έξι συγγραφείς αναγράφεται το όνομα του πρώτου και μετά η συντομογραφία 'και συν.' ή 'et al. '), ακολουθεί ο τίτλος της εργασίας, το περιοδικό, το

έτος, ο τόμος ή και το τεύχος του περιοδικού, διπλή τελεία και οι σελίδες του άρθρου (πρώτη, παύλα και τελευταία).

- Οι τίτλοι των περιοδικών πρέπει να αναγράφονται, είτε ολόκληροι, είτε με σύντμηση.

- Εργασίες που έχουν γίνει δεκτές για δημοσίευση, αλλά δε δημοσιεύθηκαν ακόμη, μπορούν να αναφερθούν στη βιβλιογραφία. Στην περίπτωση αυτή σημειώνεται το περιοδικό και η φράση «υπό δημοσίευση» (σε παρένθεση).

- Για τα βιβλία οι απαραίτητες πληροφορίες είναι : όνομα συγγραφέα ή επιμελητή (μετά το επώνυμο και το αρχικό του ονόματος ή και του πατρώνυμου αν υπάρχει -χωρίς τελείες- ακολουθεί κόμμα και το επώνυμο του επόμενου συγγραφέα κ.ο.κ., όταν έχουμε περισσότερους από έξι συγγραφείς αναγράφεται το όνομα του πρώτου και μετά η συντομογραφία 'και συν.' ή 'et al.'). Τίτλος του βιβλίου. Έτος έκδοσης. Πληροφορίες έκδοσης (πόλη και εκδοτικός οίκος). Σελίδες (αν γίνεται συγκεκριμένη αναφορά).

- Μην ξεχνάτε ότι πρέπει αναφέρεστε σε έγκυρες πηγές και επιστημονικά περιοδικά και ότι οι βιβλιογραφικές παραπομπές πρέπει να επαληθεύονται από τους συγγραφείς από τα πρωτότυπα κείμενα.

Παραδείγματα του ορθού τρόπου γραφής του βιβλιογραφικού καταλόγου, ο οποίος πρέπει αναγκαστικά να ακολουθείται, δίνονται παρακάτω:

1. ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

α. Τυπικό άρθρο περιοδικού

Αναφέρονται τα επώνυμα και τα αρχικά των ονομάτων όλων των συγγραφέων μέχρι έξι (όταν είναι περισσότεροι ακολουθεί η ένδειξη et al., στα ελληνικά άρθρα γράφουμε και συν.), ο τίτλος της εργασίας, ολόκληρο το όνομα του περιοδικού ή η συντομογραφία του, το έτος, ο τόμος, το τεύχος (αριθμός ή μήνας – αν υπάρχουν), η πρώτη και η τελευταία σελίδα της δημοσίευσης. Στην παράγραφο της παραπομπής υπάρχει πάντα η ίδια προεξοχή. Π.χ.

Ricou FJ, Suilen C, Rothmeier C, Gisselbaek A, Urban P. Coronary angiography in octogenarians: results and implications for revascularization. Am J Med 1995, 99(1): 16-21.

Υφαντόπουλος Γ, Σαρρής Μ. Σχετιζόμενη με την υγεία ποιότητα ζωής. μεθοδολογία. μέτρησης. Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής 2001, 18(3): 218-29.

β. Συλλογικό άρθρο (μεγάλη ομάδα συγγραφέων)

The Royal Marsden Hospital Bone-Marrow Transplantation Team. Failure of synergistic bone-marrow graft without preconditioning in post-hepatitis marrow aplasia. Lancet 1977, 2: 242-244.

γ. Δεν αναφέρεται συγγραφέας

Anonymous (Ανώνυμος για ελληνική δημοσίευση). Coffee drinking and cancer of the pancreas (Editorial). Br MedJ 1981, 283: 628.

δ. Συμπληρωματικό τεύχος περιοδικού

Frumin AM, Nussbaum J, Esposito M. Functional asplenia: demonstration of splenic activity by bone marrow scan. Blood 1979, 54 (Suppl. 1): 26.

2. ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ

Αναφέρονται τα επώνυμα και τα αρχικά των ονομάτων όλων των συγγραφέων μέχρι έξι (όταν είναι περισσότεροι ακολουθεί η ένδειξη et al., στα ελληνικά βιβλία γράφουμε και συν.), ο τίτλος του βιβλίου, η έκδοση και τα στοιχεία έκδοσης (πόλη και εκδοτικός οίκος), έτος κυκλοφορίας της έκδοσης και οι σελίδες όπου περιέχεται η συγκεκριμένη πληροφορία .

α. Ένας συγγραφέας

Eisen HN. Immunology: an introduction to molecular and cellular principles of the immune response. 5th ed. New York: Harper and Row, 1974: 406.

β. Δύο ή περισσότεροι συγγραφείς

Αν οι συγγραφείς είναι περισσότεροι (έως και έξι) τότε μεταξύ τους μεσολαβεί το κόμμα, όπως και στα περιοδικά. Σε περισσότερους από έξι συγγραφείς γράφουμε το όνομα του πρώτου και ακολουθεί το ‘και συν.’ ή το ‘et al.’.

Φίλιας, Β. και συν. Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών . 2η έκδ. Αθήνα: Gutenberg, 2001.

γ. Κεφάλαιο σε ένα βιβλίο

Στην περίπτωση αυτή, αναγράφονται πρώτα οι συγγραφείς του κεφαλαίου, κατόπιν μετά από τελεία ο τίτλος του κεφαλαίου και στη συνέχεια «Στο: ...» ή «In ...» και ακολουθούν τα ονόματα των συγγραφέων και ο τίτλος του βιβλίου και φυσικά τα στοιχεία έκδοσης (πόλη και εκδοτικός οίκος), το έτος και οι σελίδες του κεφαλαίου.

Weinstein L, Swartz MN. Pathogenic properties of invading microorganisms. In: Sodeman WA (ed). 4th ed. Pathologic physiology: mechanisms of disease. Philadelphia: WB Saunders, 1974: 457-472.

Αποστολάκης Ε. Αορτοστεφανιαία παράκαμψη. Στο Γεωργίου Α, Βασιλείου Ε (Συγγ.) Καρδιοχειρουργική. 2^η έκδοση. Αθήνα: Παρισιάνος, 2003: 20-32.

δ. Δημοσίευση σε Πρακτικά

Pont B. Bone marrow transplantation in severe combined immunodeficiency with an unrelated combined compatible donor. In: White HJ, Smith R (eds) Proceedings of the third annual meeting of the International Society of Experimental Hematology. Houston: International Society for Experimental Hematology, 1992: 44-46.

Χατζηγιάννης Μ. Στελέχωση μονάδων εντατικής θεραπείας. Στα πρακτικά του 7ου Πανελληνίου Νοσηλευτικού Συνέδριου. Αθήνα: ΕΣΝΕ, 2000: 44.

ε. Διδακτορική Διατριβή

Gairns RB. Infrared spectroscopic studies of solid oxygen. (Dissertation) Berkeley, California: University of California, 1965: 156.

στ. Επιμέλεια βιβλίου

Κουτρούκης Θ. (Επιμ.). Ύψος και εκπαίδευση ενηλίκων. Θεσσαλονίκη: Τυδικτος, 1994: 3-14.

ζ. Όταν συγγραφέας έχει αναλάβει την έκδοση του βιβλίου του

Αθανασοπούλου, Δ. Περιγραφική στατιστική. Πειραιάς: Ιδίας, 1980.

3. ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Τα βασικά στοιχεία που πρέπει να παρατίθενται είναι τα εξής:

Στοιχεία εργασίας, όπως τίτλος και ημερομηνία συγγραφής της εργασίας (εφόσον αναφέρεται) και οπωσδήποτε η συγκεκριμένη διεύθυνση και η ημερομηνία επίσκεψης-πρόσβασης στη συγκεκριμένη ιστοσελίδα ή δικτυακό τόπο σε παρένθεση.

Κείμενο στο διαδίκτυο με ημερομηνία

Johnson-Eilola J. (1994). Little machines: Rearticulating hypertext users. ftp://daedalus.com/Pub/CCCC95/johnson-eilola (10/2/1996).

VandenBos G, Knapp S, Doe J. (2001). Role of reference elements in the selection of resources by psychology undergraduates. Journal of Bibliographic Research, 5, 117-123. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: http://jbr.org/articles.html (13/9/2001).

Κείμενο στο διαδίκτυο χωρίς ημερομηνία

Nielsen M E. (n.d.). Notable people in psychology of religion. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: http://www.psywww.com/psyrelig/psyrelpr.htm (3/8/2001).

Κείμενο στο διαδίκτυο χωρίς ημερομηνία και χωρίς συγγραφέα

Gender and society. (n.d.). Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: http://www.trinity.edu/mkearl/gender.html (3/12/2001).